

ЗАМАН

Газета издается на балкарском языке с 1924 года

Интернет-версия: zaman.smikbr.ru

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ
ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА
КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Ёмюрледе сакъланнган такъыйкъала 4 бет

Паралимпиада да хорлагъандыла спортчуларыбыз

Сочиде бардырылган Паралимпиадада Россей Федерацияны жыйымдык командасы алгъадан окъуна оюнала биринчи жерни алганды. Тюненеги бизни жашларыбыз бла кызларыбыз 25 «алтын», 21 «кюмюш» эм 18 доммак майдалла алгъан эдиле. Бу кёрюмдюню бизни кыралны ызындан келген Германияны спортчулары жеталлык туюлдуле.

Паралимпиада 16-чы мартда «Фишт» майданда жыбылыкды, аны эм эришулени юсюнден материал газетде басмаланырыкды.

Майдалланы 14-чю мартха зачётлары

1	Россия	25	21	18	64
2	Германия	7	4	0	11
3	Украина	5	5	10	20
4	Франция	3	3	1	7
5	Канада	3	2	6	11
6	Япония	3	1	2	6
7	Австрия	2	4	2	8
8	Словакия	2	1	2	5
9	США	1	7	8	16
10	Великобритания	1	3	1	5

Хал тюзепеди

Тёбен Черекни школунда дерсле жангыдан башлангандыла

Урван районну Тёбен Черек элини битеулю орта билим берген школунда 13-чю мартда дерсле жангыдан башлангандыла. Ала, кеп болмай школчула ууланып, больницага тюшгенлеринден сора тохтатылганларын эсигизге салабыз.

«Окъудан бёлюнорге тюшгенликке, сабийлеге билим беруу программа толусунлай берилликди, аны ючюн, алагы жаз башы солуу кезиуде да окъурга тюшерикди», - дегенди Урван районну билим беруу управлениясыны башчысы Сраждин Жемухов.

Бусагъатда 79 жаш бла кыз Железноводскну санаторийлеринде кеслерине бакдыра турадыла. Тёбен Черекни орта школуну директору Хусен Кожоков къуллугундан кетерилгенди. Аны борчун шёндю Людмила Темрокова толтурады. Ол алгын бу школну директоруну окутуу-юйретиу жаны бла орунбасары болуп ишлегенди.

Тасия НЕБЕЖЕВА.
КъМР-ни Билим беруу эм илму министерствосуну пресс-службасы.

Рейтинг

Женгил атлетикада эм кюлю спортчугъа кёрюзтюлгенди

Къабарты-Малкъарны келечиси, бийикге секириуде спортчу кызыбыз Мария Кучинаны Европаны женгил атлетика ассоциациясы февраль айны эм иги спортчусу деген атха кёрюзгенди. Аны бла байламлы шёндю Интернетде къол кётюрюк башланганды, ол 21-чи мартха дери барлыкды. Андан сора да, ол ассоциация бу конкурса дагыда бир россейли спортчуну -Ксения Рыжованы къошханды.

Белгилерчады, февральда Стокгольмда бардырылган эришуледе Кучина, 2,01 метр бийиклик секирип, энчи рекорд тохташдырганды. Ол кёрюмдю дуняда эм игиге саналганды. Атлет кызыбыз кеп болмай Польшаны Сопот шахарында бардырылган дуняны кыш чемпионатында да хорлаганды.

Жазылыу - 2014

Хурметли жамауат !

Сиз бир тюрлю сылтау бла 2014 жылны биринчи жарымына «Заманга» жазыламай къалгъан эсегиз, халны тюзетирге онг барды. Мартны 25-сине дери жазылыуну жарашдырсагъыз, ана тилибизде чыкыгъан газетни 1-чи апрельден алып башларыкъсыз.

Жазылыуну юч айгъа багъасы - 201
сом 66 капекди.

Бизни индексибиз - 51532

ПАРЛАМЕНТ

Тазир салыргъа шарт сылтаула керекдиле

Республиканы законла чыгарыуучу органы президентимуну бу кюнде кезиулю жыйылыуу болганды. Аны Парламентини Председатели Чеченланы Ануар бардырганды.

«Россей Федерацияны Уголовно-процессуальный кодексини 162-чи статьясыны алтынчы кесегине тюзетиуле кийириуну юсюнден» федеральный законну проектине кырап, анга КъМР-ни Парламентини Законлукну, право нызамны эмда жамауат кыоркыуусулукну вопрослары жаны бла комитет хазырлаган тюзетиуну сюзюп, КъМР-ни Парламентини президиуму аны кыабыл кюргенди эмда депутатла кыабыл жибергенди, ала аны ахырына жетдириу ючюн.

- Законопроектни Россей Федерацияны Федеральный Жыйылыууну Кырал Думасы биринчи окулуунда кыабыл кюргенди. Анда болжалгъа салынган, тохтатылган неда прокурор кыайтарган уголовный ишге жангыдан кыаралып башланганда, кыошак тинтиуле бардырыуну заманын тохташдырыргъа боллукду деп, алай жазылыпды. Ол жангылык уголовный ишге кыатышханлары эркинликлерине чек салады эмда Россей Федерацияны Уголовно-процессуальный кодексини 6.1-чи статьясыны излемлерине келишмейди, - деп анылатканды комитетни башчысы Хамид Башоров.

Парламентле аралы бирге ишлеуну чеклеринде РФ-ни субъектлерини муниципальный служба, коррупциягъа кыа-

жау кюрсет бла байламлы законодательный башламчылыкларына эмда РФ-ни Административ-право бузуклыклары юслеринден кодексине тюзетиуле кийириуну юсюнден предложениларына кыаралганды.

«РФ-ни Административ-право бузуклыклары юслеринден кодексине тюзет-

ди эмда профильли комитет аны асыры оздуруп этилинген мадарга санагъанын билдиргенди.

- Ол право бузуклыклары жоллары кесиге арталды себеплик этерик туюлду. Административ-право бузуклык этгенге салынган административ тазирни елчегин тохташдырыу ючюн, аны шарт сыл-

бардырылмайды, да сора административ жууаплыкны кючлендиргенден не файда», - деп белгилегенди Арсен Маремукмов. Ол дагыда тазирлени елчегини кетюрюлгенлери бла, ала аны жыйыу осалгъа кетгенин эсге салганды. Ала аны адамла кеслери ыразылыклары бла жаланда 16 процентин телейдиле, кыалган

зетиуле кийириуну юсюнден башламчылыкны а депутатла дурус кюргендиле. Анда сёз транспортда лицензиясыз предпринимательлик иш бардыргъанлары административ жууапха тартыуну амалын тохташдырыуну юсюнден барады.

Предпринимательден бла предприятияладан, организацияладан келпери ишлерге эркинликлери сыйрылгандан сора «жашырынлыкгъа» кетедиле эмда пассажирлени бла жюкленни законсуз ташыууга кечидиле. Анга кере, бюджетге да бир тюрлю ахча тёнемейди, рейсге чыгары алында водителле саулукларына, машиналарына да кыаратмайдыла.

- Бу документ транспортда адамланы бла жюкленни ташыуну законсуз бардыргъанлары жууапха тартыуну кыатыландырыу эмда пассажирлени кыоркыуусулуклары жалчытыр муратда жарашдырылганды, дегенди Промышленность, жол мюлк, транспорт эм связь жаны бла комитетни председатели Юрий Кочесоксов.

Андан сора КъМР-ни Парламентини Председатели биринчи орунбасары Руслан Жанимов РФ-ни Федеральный Жыйылыууну Федерация Советини Россей Федерацияны субъектлерини кырал властьларыны органларына Украинада хал бла байламлы обращенияны окугъанды.

Ахырында депутатла КъМР-ни Парламентини кезулю жыйылыуун быйыл 3-чю апрельде бардырыргъа оюулашкандыла.

КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

тиуле кийириуну юсюнден» федеральный законну проектине шагъарей эте, Законодательство эм кырал кыруулуш жаны бла комитетни председатели Арсен Маремукмов анда ишчи бла урууну келишим этилмегени ючюн салынган административ тазирни елчегин андан да уллу этерге кюргюзюлгенин эсге салганды

тауу болурга эмда ол халкны жашау кыолайлыкгына кере тергелерге керекди деп, биз алай кыарайбыз. Административ жууапха тартыуда бек башы ачыкланган бузуклыклары саны угъай, ала аны толтуруу болгъанын сынау кеси кюргюзгенди. Бузуклык этген ким болса да, жууапха тартылмай кыаллык туюлду, деген жорук жашауда тийишлисича

ланы уа зор-хор бла алыргъа тошеди, деп кыошканды ол.

- Ма ол затладан хыйсап этип, комитет отзвыны кюргюзюлген проектин кыабыл кюргемейди, - дегенди Арсен Маремукмов ахырында.

Амур областны Законодательный Жыйылыууну РФ-ни Административ-право бузуклыклары юслеринден кодексини 14.1.2-чи статьясына тую-

КЪЫРАЛ САГЪАТ

Законланы, ЕГЭ-ни эм кюп башха затланы юслеринден да

Прохладный шахарны 5-чи номерли орта школуну окуучулары «Кырал сагъатны» проектине кере КъМР-ни Парламентинде болгандыла эмда депутатла бла да тубешгендиле.

Тамата класслада окугъанла, республиканы законла чыгарыуучу органы кыалай кыурапганыны эмда кыалай ишлегенини юсюнден билдириуге тынгылагъандан сора, соруула берюге кечгендиле. Билим берюу жаны бла законодательствода не жангылыккъа бардыла деген сорууга КъМР-ни Парламентини Председатели орунбасары Татьяна Саенко жууап бергенди. Ол 2013 жылда 1-чи сентябрьден башлап «Россей Федерацияда билим берюуну юсюнден» Федеральный закон кючюне киргенин билдиргенди. Дагыда бусагъатда депутатла «Билим берюуну юсюнден» республикалы законну жарашдыра турганларын, ол эки окууудан да этгенин айтханды.

Окуучула школлада алтын майдалла бла мындан ары кыалай боллугун да билрге сыйгендиле. Татьяна Саенко абыл этгенден, ЕГЭ келгени бла сауыгу алауну ол тюрлюсю магъанасын тас этгенди. Болсада, дегенди ол, окуучулары келендириуну формаларын сайларга хар регионду да эркинлиги барды.

РФ-ни Федеральный Жыйылыууну Кырал Думасында Жаш тую парламентини председатели орунбасары Беслан Назранов КъМР-ни Парламентинде Жаш тую палатаны юч чакырылыууну да ишлерини, жаш парламентарийлени штаты кыалай кыурапганыны юсюнден да тынгылы хапар айтханды. Американы юч штатында да командировкада болгъанын эсге салып, анда билим берюуну системасы бек

аламатды деген хапарла терс болгъанларын чертгенди.

Экономика-политика, энчи иелик эм предпринимательство жаны бла комитетни председатели Виктор Несутоулов депутатланы законла чыгарыуда жетишимлени туура этгенди. Парламентни Кырал Думагъа жиберилген законодательный башламчылыкларыны асламысы ахырында федеральный законла кыошуладыла, дегенди.

Жаш туюну уллу шахарлагъа кетип баргъанларыны сылтау-

ларыны, ол халны тюзетиуну амалларыны юслеринден соруулагъа жууапла бере, депутатла КъМР-де не заманда да ишчи жерле жетишмегенлерин эсге салгандыла. Аны себепли жаш тую предпринимательствону айныгъуну программасы жарашдырылганды эмда ол жашауда бардырылады. Андан сора да, иш хаклары уллу болгъан ишчи усталыкка да бардыла, алай алагуа юйренгенле жетишмейдиле.

Депутатла жашланы бла кызыланы шендуюго технологиялары

кенг халда хайырланыргъа, грант программалагъа бла социальный программалагъа тири кыатышыргъа, усталык сайлай туруу а, жаланда аны даражасына, статусуна кыаргъа чакыргандыла.

Школчулары Парламентде экскурсиялары, тереде болгъаныча, парламентаризмни дерси бла бошалганды.

ОТАРЛАНЫ Фатима.
КъМР-ни Парламентини пресс-службасы.

Къуанчы ингир

Назмучуну чыгъармаларын миллет тилде айтылган

Къабарты-Малкъарны Культура фондунда суратчы, жазычу, этнограф эм поэт Тарас Шевченкону 200-жыллыгына жораланган къуанчы ингир бардырылганды

Украинлылары «Днипро» деген миллет араларыны жырчылары келгенлеге халкъ жырла бла тубегендиле. Къонакъланы араларында Черек аууунда орналган Шевченкону атын жюрютген тауфта (4200 метр) чыкган альпинистле да бар эдиле.

Жыйлыууга къатышхан журналист Ботталаны Мухтар, анда селеше, Украинада кеп акылман адам жашаганын чертип, аллайла бар къадарда, не тюрлю къыйынлыкдан да етерге боллукду, дегенди.

Къонакъланы алларында

«Днипро» миллет араны таматасы Светлана Харенко да селешгенди. Ол мында жашагъан украинлылары, малкъарлылары бла къабартылылары къадарлары бек къаты байламлы болганын айтып, юлгоге къабартлы жырчы Светлана Богатыревауна бла аны баш иеси украинлы Анатолий Медведевни юлгоге келтиргенди.

Къуанчы ингирде Тарас Шевченкону назмуларын орус, украин, малкъар эм къабарты тилде окугъандыла. Къабартылы поэт Адам Шогенцу-

ковну Шевченкога аталган назмуларын а къызы Нина Адамовна келюнден айтханды эм культура арагъа 1964 жылда басмадан чыкган «Кобзарь» деген жыймылдыкны сауугага бергенди. Нальчик шахарны Тишируула советини таматасы Лидия Дигешевауа къонакълалагъа таулу тиширууча кийиндилген гинжини сауугага бергенди.

Марина ГЕДГАФОВА.

КЪМР-ни Басма эм асламлы коммуникацияла жаны бла къярал комитетини пресс-службасы.

Тапландырыу

Элни тизгинин жыйгандыла

Кеп болмай Тёбен Чегемни адамлары, къолларына да жу-гар, сибиргги, басха алып, элли орамларына чыкган эдиле.

Жугарла бла ала ара орамны жол жанларын кырып тазалагъандыла. Бепайланы Зураб а кесини экскаватору бла жыйылган кир-кипчикни машинага жюклеп ашырады. Кюнлюмде уа элли депутаты Кетенчиланы Магометни башчылыгы бла экскаваторчу Наршуланы Аслан суу жагъаны жыйылган мешхутдан ариу-

лаганды. Ол кезиуде арлакъда да бир ненча адам, басхала бла кири бирге жыйышдырып, от этип кюйдюргендиле.

Эл больницаны ишчилери да, баш врач Ахкёбекланы Лейланы башчылыгында кеслерини участкаларын тазалагъандыла. Ала кёллери бла, кюле-ойнай, бир бирге чам эте, жюрек ыразылыкълары бла кирешгенле-рин сёзесе.

Ал Езенде участкага уа депутат Баймырзаланы Адик таматылык этгенди. Аны бригадасын-

дагы жашла Мызыланы Илияс, Бечелланы Сагъыт эм башхала ише женгил узаладыла. Къа-сым Къабакъда жашагъанла Ул-башланы Сарыбий, Черкеланы Барисбий, Мызыланы Тахир бла Ислам, Сойюнбайланы Бештау, алларына адам ётдюрмей, къаты кюрешгендиле.

Эллилени былай къайгы-рыулу ишлегенлерин кёрсенг, жюрегинг къууанады, ёхтемлик да тууды.

РАЧЫКЪАУ улу Борис.
Суратла авторнудула.

Шимал Кавказ
кюн сайын

Шимал Кавказны энергетиклери электрокючно жангы бийик вольтлу ыз бла жибергендиле

Шимал Кавказны энергетиклери жангы кеп вольтлу ызы хайырланып башлагъандыла. Аны бла электрокюч тенгизни тенглигинден 2100 метр бийикликде болган Шаджатмаз тюзде орналган жангы астрофизика арага берликди. Предприятияны пресс-службасында билдиргенлерине кере, электроыз Кичи-Балыкъдан обсерваторияга дерри барлыкды эм Москваны Ломоносов атлы Кырал университетини Кавказда ишлене турган обсерваториясын электрокюч бла тынгылы жалчытырыкды.

- Аны хайырындан Россейни эм битеудунияны астрономла-ры жулдузлагъа тыгъычсыз къарарча онг табарыкдыла,- дегендиле компанияда.

Ростов областыны жерчиликде урунганлары
2014 жылда аны алында жылда

алгъанларындан эсе кеп тирлик жыбарыкдыла

Ростов областыны оноучулары 2014 жылда бай тирлик жыр муратлыдыла. Аны юсюнден регионну губернатору Василий Голубев РФ-ни премьер-министри Дмитрий Медведев бла тубешгенинде айтханды.

-Биз, озган жыл бла тенлешдиргенде, быйыл кёбюрек тирлик жыр муратлыбыз,- дегенди Голубев. Аны айтханына кере, озган жылда регионну кзургаклык къысан эди, тирлик да анга кере аз болганды. Губернатор билдиргенине кере, областда кюзюкле 2,2 миллион гектарда ёдюрюлендиле. Жазлык битимле да аллай бир жер аладыла. Ростов областда мартада хауа болумла бола келгенлеричадыла. Жаз башы сабан ише белгиленгенлерича бардырыладыла.

Астрахань Каспий тенгизни жагъаларында

орналган къыралланы кюз арты
саммитлерине тири хазырланады

Астрахань Каспий тенгизни жагъаларында орналган къыралланы быйылны кюз артында боллук жыйлыуларына тири хазырлана турады, ол санда къонакъланы алынуу тап жалчытыр ючюн, битеу мадарла этилендиле. Аны юсюнден ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине берген интервьюсунда бу областыны губернатору Александр Жилкин билдиргенди.

Аны айтханына кере, «бу саммитни жетишилми бардыруу магъанасы бек уллуду эм жууаплыды».

-Шёндю биз анга хазырланыу ишлени бардыра турабыз, ол санда область араны талландырабыз, саммитте къатышырыкыла сюйгенлерича жашарча эм ишлерча этебиз. Биз барыбыз да ма аны ючюн ишлейбиз,- дегенди Жилкин.

Ингушетияны жамауат эм политика жашаууна
месхетинли тюркюледе тири къатышпадыла

Ингушетияны жеринде жашагъан месхетинли тюркюле республиканы жамауат-политика эм экономика жашаууна тири къатышдыла. Аны юсюнден ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине республиканы тыш байламлыкыла, миллет политика, басма эм информация министри Руслан Хаутиев билдиргенди.

-Месхетинли тюркюле, артык кеп болмагъанлыкыга, республиканы жамауат-политика жашаууна тири къатышдыла эм аны айнууна ахшы себеплик этедиле,- дегенди министр.

Хаутиевни айтханына кере, месхетинли тюркюле, Ингушетияны башха адамлары бла бирге, Олимпиаданы эм Паралимпиаданы отуна Магасада къууанып тубегендиле эм спорт байрамда миллет жырланы жырлагъандыла, тепсегендиле, андан сора да, ала ингуш эм чечен халкъланы кюч бла кёчюрюлгенлерини 70-жыллыгына жораланган бушуулу ишлеге къатышхандыла, дегенди агентство-ну келечиси.

Адыгея элени айнытууга Федеральный
бюджетден 95 миллион сом алыкды

Быйыл Адыгея элени айнытууга Федеральный бюджетден 95 миллион сом алыкды. Аны юсюнден ИТАР-ТАСС-ны корреспондентине Россейни Эл молконоу министрствосуна департаментини директору Дмитрий Торопов, регионга иши халда келгенинде билдиргенди.

- Федеральный ара элени социальный эм экономика жаны бла айнытуу баш ише санагъан регионлага иги болушады эм кесини ырысхысындан да бередиле. Адыгея берген битеу заявкалагъа къарлагъанды эм ала къабыл этилгендиле. Анга регионну оноучулары къатышыргъа хазыр болганлары да себеплик этгенди. Республика ол ише бериллик ахчаны 55 процентин берликди. 20-чы марта лимитлени къабыл этерикдиле, андан сора, документле хазыр этилселе, айтылган ахча республикага берилдикди.

Къарачай-Черкесде жоллагъа ремонт

этен кезиуде 20 миллион сомну урлагъандыла

Къарачай-Черкес Республиканы прокуратурасы Архыздан Лунная Полянага, андан а Дуккага барган машина жолга ремонт этгенде багыны кётюртгенлерини шартын ачыклагъанды. Урланган ахча 20 миллион сомдан асламды, деп билдиргенди Надзорлук этген ведомствону пресс-службасы.

-Республиканы «Прикубанское дорожно-ремонтно-строительное управление» деген предприятиясы ишини тинтгенде, «Архыз-Лунная Поляна - Гора Дукка» жолну жангыртууда этилген ишлени багысы 20 миллион сомга кёбейтилип кёрнютюлгендиле,- дегендиле прокуратурада.

Уллу ёлчемле бла хыйлачылык этилгенини юсюнден уголовный иш башланганды. Ол статьяда айтылганына кере, бузуклук этгени он жылга тутмакыга олтуртурга боллукдула.

КЁРМЮЧЛЕ

Ёмюрлеге сакъланган такъыйкъала

Бу кюнледе Миллет библиотекеда Россейде Культура жылны чегинде фотоаппарат бла алынган суратланы 175-жыллыгына аталып, «Остановись, мгновение!» деген тубешу болганды. Байрамга жораланып, культура арада «Кабардино-Балкарская правда» газетни фотокорреспонденти Толгурланы Камалны ишлеринден къралган кёрмюч да жарашдырылганды. Къара бла акъ эмда тюрсюнлю суратлада политиклени, журналистлени, артистлени, поэслени, врачланы, сабийлени, абадан тёлюню да кёрюрге боллукъ эди. Келген къонакъланы араларында «Кабардино-Балкарская правда» газетни баш редактору Арсен Булатов, фотокорреспондент Артур Елканов эм башхала да болгандыла.

Жыйылганлагъа бу искусствону къралыууну, фотоаппаратны биринчи ким жарашдырылганын юсюнден хапарлагъа

андыла. Камалны фотоэтидларны, бирси ишлерини тамашалыкларына газет бетледе да тюрсюнгенлей турабыз. Бошдан болмаз 2005 жылда анга КъМ-ни Сыйлы журналисти деген атны берилгени да.

Толгур улуну айтыуна кёре, аны сурат алыуа суймеклиги сабийлигинден синнгенди жорегине. «Фотоискусствога сейирим жукълагъан заманымда да тынчылык бермейди. Армияда къуллукъ этген

кезиюмде да фотоаппаратны хайырланганлай турганма. Бу жаны бла тап ишлер ючюн не заманда да сурат алгъанлай, юйренгенлей турургъа керекди», - дейди Камал. Сёзсюз, XXI ёмюрде да фо-

тоаппарат бла алынган суратла магъаналыдыла. Аланы хайырындан бизни жашауубузда тубеген болумла эсибизде къаладыла. Жашаудан кетген белгили адамларыбызны чыгъармачылыклары да бу искусствода сакъланганлары уа аны бютюн къыйматлы этеди.

- Живопись бла кюрешгенлени портрет жазарга заманлары эркин болады, бизде уа - бир такъыйкъа. Мероприятие барган заманда министрлеге жангыдан бир бир къолларыгъызны тутугъуз неда боксёрлагъа экинчи жыгылыгыгъыз дерик туйюлсе, - деп билдиргенди КъМР-ни Журналистлерини союзуну члени Артур Елканов да.

Арсен Булатов а, коллегаларыны фахмулкъларын энчи чертип, библиотекеканы ишчилерине бусагъатдагы культура бла тарыхны сакълауда бардыргъан ишлери ючюн ыразылыгыгъыз билдиргенди.

Тубешиюно ахырында жаш тёлю къонакълагъа бу иш бла байламлы кёп соруула бергендиде.

МАХИЙЛАНЫ АЗИЗА.
Суратны Артур ЕЛКАНОВ алганды.

Малкъар халкъны тарыхын кёрюзтеди

Бу кюнледе Суратла искусстволаны музейинде КъМР-ни Къыра саугъасыны лауреаты, Халкъа аралы чыгъармачылык академияны, РФ-ни Художниклерини союзуну да члени Ахматланы Леуаны 55-жыллыкъ юбилейине жораланган «Истоки» деген ат бла энчи кёрмюч ачылганды. Бери келгенлени араларында КъМР-ни культура министрине орунбасары Къарчаланы Аминат, КъМР-де Адамны эркинликлери жаны бла уполномоченный Зумакулланы Борис, Къарачай-Черкесден, Ингушетиядан келечиле, художникле, поэсле, суратла искусствону суйгенле да болгандыла.

Кёрмючде жюз бла эки жыйырмадан артык иш тагъылады, аланы санында эллиси графика жанрада жазылгъанла. Искусствогога суймеклиги хар художникни да кесини энчи

улуну бу проекти талай жылны ичинде тохтаусуз ишлегенини эсебин белгилейди.

Аны чыгъармачылыгында атын белгили этген ишлеринден бири «Жолду». Анда

бары да авторну миллет сезимлерин, туугъан журтуна суймеклигин ачык билдиредиле. Неда, закий Къайсынны суратлай, Ахмат улу энчи технология, стиль бла хайырланганды. Чыгъармада биринчи жаз башыны жашил-акъ тюрсюнлю боюлары кезге урунадыла, поэтни сыфатын а иги тюрслеп къарасанг эслейсе.

Художникни графика бла жазылган ишлерин кёлле бу жол биринчи кере кёргенлерин айтхандыла. Къараууланы былгага сейирлери бек уллу болганды. Алада суратланган къызыланы женгилликлерине, кюн такъылача, жарык ышаруларына, сабийлени ачыкылыкларына, суйме-

Солдан оннга: Нина Леонтьева, Табакъсойланы Мухтар, Ахматланы Леуан.

«Абайланы Солтанбек»
Юзюлген Кыйл.

«Натиорморт»

кёз къарамы бла белгиленеди. Леуанда да алай. Аны суратларында биз халкъны къадамына, тарыхына тюрсюнебиз, жашлыкны къайгысызлыгы, къартлыкны сабыр сагъышлыгын, тегерегибизни къудурет байлыгын кёребиз. Быланы барында да жарык тюрсюнлени асламлыклары уа авторну ич дуниясын къарауучугъа ачык этеди. Ахмат

ёгюзлени барган къыйыры болмагъан жолда халкъны къыйын къадамы белгиленеди. «Натиормортха» къарай, мени кёз аллыма нарталны сейир дуниясы келгенди. Анда биза къюлган агъач гоппан, тамаша оюулары бла къама, уллу сауутлагъа артыгы бла салынган бишген жемишле, узакъда бурунгу айтат къала бла таза таула. Была

кликни тазалыгына ийнана-са. Скульптура ишлеринде да белгили адамларыбызны танийбыз, аланы не зат жарысхан, сагъышландыргъан болур деген оюм бийлейди ол чыгъармаланы къатларына жанлагъанлары. Ала озган ёмюрлени бла бюгюнню кюнню араларында тартылган кёпюрча кёрюндели бизге.

Леуаны чыгъармачылыгы

аны халкъы бусагъатда не бла жашагъаны бла къаты байламлыды. Аны бла бирге ол миллет тёрелени, бурунгулу адетлени, тин байлыкны, ата-бабаларыбызны унутмазга чакъырады. Халкъыны къыйын къадамына да ачыу этип, бир талай иш жазганды, аланы санында «Къара кюн», «Элбрус жилайды». Алагъа къарай, художникни сынамлы уста болганы ачык ангылашынады. Бу ишлери авторну зорлукъга къажу тургъанын белгисидиле. Алай аланы къатларында тагъылган чалгычыланлы, сюрючулени, ариу къызыланы, натиормортланы айтатлыклары Ахмат улуну тамлагъы кюннге ышаныулу болганын кёрюзтеди. Быланы барында да миллет энчилик хаты билингени уа хычыуунду.

Кёрмючню малкъар халкъ тарых магъаналы март айны ал кюнлеринде къралганы бошдан болмагъанын

Къарчаланы Аминат да белгилегенди. Аны оюмуна кёре, бизни халкъга не уллу къыйынлыкъла сынарга тюрсюн эсе да, миллетлигибизни тас этмегенбиз, халкълай къалганбыз, ёхтемленирча маданиятыбызны да сакъла-ялганбыз дегенликни чертгенлей турургъа керекбиз. Леуаны ишлери уа анга ачык шагъатлыкъ этедиле. Зумакулланы Борис да быллай фахмулу жерлери бла ёхтемленгенлей тургъанын билдиргенди. Геннадий Темиранов а Къабарты-Малкъарны, Россейни Художниклерини союзларындан алгышлау къагъатланы окъугъанды. Кёрмючде кеслерини оюмлары Къарачай-Черкесден, Ингушетиядан келген художникле, республикабызны белгили поэслери, искусствоведле да айтхандыла.

ЖАНГОРАЗЛАНЫ НАЖАБАТ.
Суратла авторнудула.

Тюбешу

Поэт, журналист Бепайланы Муталипни 65-жыллыгы бу кюнледе кенг халда белгиленгенди. Анга аталган жыйылыула, ингирле да этгендиле. Налькини Бизнес институтунда да Бепай улу тюбешу болганды. Анга бу окуу юйно студентлери, шахарны орта школларыны бир кыауумуну окуучулары кыатышхандыла, Огъары Малкъардан бла Яникойдан школчула, устазла да келгендиле. Сыйлы кыонакъланы араларында уа тюркю поэт Семенланы Зекерия да болганды.

Назмула, жырла, жоралаула

Тюбешу поэзияны байрамына айланганды десем, этюрюк болмаз. Ол керти да сейирлик, эригиусоз барганды. Сау болсуна аны кыураганла - КъМР-ни Журналистлерини союзу эмда Бизнесни институту. Ингир башлангычы школчула Бепайланы Муталипни тегерегин алып, бир бирлерине ал бермей, назму китапларына къл сол салдыра эдиле.

чыгъадыла. Ала поэтни назмуларын кълден айтхандыла, халкъ сыйген кыарачай, малкыар жырла жырлап, жыйылгъанланы къллерин кълторгендиле. Залда олтургъанла Кетенчиланы Саниятны бла Улбашланы Тахирни жырлагъанларын артыкъда бек жаратхандыла.

Бизнес институтну башчысы Феликс Хараев эмда анда ишлегенле ёсюп келген тёлуге

телини орунбасары Шауаланы Разият, Бепайланы Муталипни эрттеден таныгъанын, ол фахмулу назмуу болгъанындан сора да, адепли да, халал жюрекли да адам болгъанын айтып, РФ-ни Журналистлерини союзуны сыйлы грамотасын бергенди. Архитектор, кырулушчу, назмула жазаргъа, суратла ишлерге да уллу хунерлиги болгъан Сарбашланы Азнор да поэтни «Мен се-

сайлаугъа тири кыатышханадан бириди. Былайда хар чыгъып селешген да бу жашны адамлыгы уллу болгъаныны сюнден айтады. Мен да алагъа кыошулама. Аны бла бирге уа, ниети тазача, назмулары да таза болгъанларын чертирге сюеме. Ол журналистча да акыгъа акъ, кырагъа кыара деген адамды, назму жазгъандан сора да, драматургду. «Къачынчы» деген китабы ючюн Тюркде Махмуд Кашгарскийни саугъасына тийишли болганды. Россейде бу саугъаны алгъан ол биринчи. Битеу дунияда уа ючюнчю», - дегенди Тетуу улу.

Феликс Хараев а Бепай улуну назмулары жашауда бола тургъан затланы бек тюз кёргозгенлерин, хар сёзю да жюрегини теренинден келгенин белгилегенди. «Анычала институтлада, университетледе ишлерге керек эдиле, тамамлагъанларын да чертирге тийишлиди. Аны хайырындан бу вуздан кёл хунерли жаш адамла чыгъадыла. Аны алайлыгына ол кюн ары келгенле шагъат болгъандыла. Кулгъура эм искусство кружокка жюрюген жаш адамла жырлап, пианиноу согуп да юбиляргъа саугъа этгендиле.

КъМР-ни Журналистлерини союзуна правленини председа-

никиме десенг» деген назмусун орус тилге кёлчуренин да айтып, аны окугъанды, жырын да анга саугъа этгенди.

Тюркю кыарындашыбыз а Муталипни назмуларын окугъанындан сора, бу тюбешуе аны бла танышыр ючюн келгенин айырып айтханды. Предприниматель Тетууаны Хадис да «Къайсыннга жюз атлам» деген фондну атындан грамота бергенди. «Муталип проектбизге Къайсынны назмуларын

Къарчаланы Халимат а Феликс Хараевни, юбиляры да Огъары Малкыаргъа кыонакыгъа чакыргъанды.

Тюбешуно ахырында Бепайланы Муталип аны намысын кёрюп келгенлеге жюрек ыразылыгын билдиргенди, уллулагъа, гитчелеге да ыспас этип, китапларын саугъагъа бергенди, сабийле бла суратха тюшгенди.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратланы автор алгъанды.

Конкурс

Специалистлени билимлерин ёсдюрюр мурад бла

Россей Федерацияны халкъ миолк организацияларына онуючу кадрланы хазырлау жаны бла Кыырал планны чеклеринде 2014/15 окуу жылда («Президент программма») окургъа специалистлени сайлау конкурсу.

Россей Федерацияны халкъ миолк организацияларына онуючу кадрланы хазырлау кенг эм сейир Программдады. Ол 1998 жылдан бери жашауда бардырылады.

Халкъ миолк организацияларына онуючу кадрланы хазырлау жаны бла Кыырал планны бардыруучу чеклеринде кадрланы хазырлауларын кыурау Кыабарты-Малкыар регион комиссия 2014/15 окуу жылда окурукъ специалистлени сайлау конкурсу башланганын билдиреди. Окутуу бу программалагъа кёре бардырылыкъды:

менеджмент, маркетинг эм финансла бёлюмде усталыкъларын ёсдюрюу (550 сагъат); предпринимательство жаны бла билимни ёсдюрюу курс (120 сагъат);

инновацияла сфераны менеджмент областында билимни ёсдюрюу курс (120 сагъат).

Программаны чеклеринде специалистлени юйретиу юч даражада бардырылады: менеджмент базалы усталыкъларын ёсдюрюу «В» тюрлю билим бериу программала; специалистлени хазырлауда бютюн бийик билим «А» тюрлю проект-ориентациялы программала; 2010 жылдан бери дагъыда «Предпринимательствону айнытыу» эм «Инновацияла сферада менеджмент» (120 сагъат) программала жашауда бардырылады.

Окуу ючюн ахчаны 33 процентни федеральный бюджетден болады, 33 процентни-регион бюджетден эм 34 процентни а предприятие неда специалистлени кеси тёледи.

Программалагъа кыатышханалагъа, окууларын бошагъандан сора, россияни неда тыш кыыраллы профилыли предпритиялада стажировка ётер онг бериледи.

Бююнлюкде Кыырал планны чеклеринде Кыабарты-Малкыардан усталыкъларын 270 специалист ёсдоргендиле. Аладан 55-си Германияны, Италияны, Францияны, Японияны эм дагъыда башха кыыралланы предпритияларында стажировкада болгъандыла.

Конкурсно сюнден толу информацияны КыМР-ни Экономиканы айнытыу министерствосуну сайтында <http://ekonomikabr.ru/> табаргъа боллукъду.

Соруулары болгъанла Элеонора Карашаевагъа (8662) 47-30-97 телефон номерге селешип неда progkbr@mail.ru электрон почтагъа жазып, билир онглари барды.

Элеонора КАРАШАЕВА.
КыМР-ни Экономиканы айнытыу министерствосуну тыш байламлыкъла эм асламлы информация органла бла ишлеген бёлюмю.

гъанларындан сора уа, КыМР-ни сыйлы устазы Жангоразланы Лиза жыйылгъанланы поэтни жашауу эм чыгармачылыгы бла кысыха шагъарей этгенди. Ол кёл назму китапны автору болгъанын эсгертип, аны «Къачынчы» деген китабы уа школда устазлагъа бек уллу саугъа болгъанын чертгенди.

Ызы бла сахнагъа Огъары Малкыарны Кыарчаланы Халимат башчылык этген 1-чи номерли орта школуну окуучулары

май, культурагъа, искусствогогъа, тепсеуге, жыргъа фахмуларын ачыкылау жаны бла уллу иш тамамлагъанларын да чертирге тийишлиди. Аны хайырындан бу вуздан кёл хунерли жаш адамла чыгъадыла. Аны алайлыгына ол кюн ары келгенле шагъат болгъандыла. Кулгъура эм искусство кружокка жюрюген жаш адамла жырлап, пианиноу согуп да юбиляргъа саугъа этгендиле.

КыМР-ни Журналистлерини союзуна правленини председа-

никиме десенг» деген назмусун орус тилге кёлчуренин да айтып, аны окугъанды, жырын да анга саугъа этгенди.

Тюркю кыарындашыбыз а Муталипни назмуларын окугъанындан сора, бу тюбешуе аны бла танышыр ючюн келгенин айырып айтханды. Предприниматель Тетууаны Хадис да «Къайсыннга жюз атлам» деген фондну атындан грамота бергенди. «Муталип проектбизге Къайсынны назмуларын

КУЛЬТУРА

Уллу, гитче да сюйген ансамбль

Март айда «Дети гор» деген халкъ тепсеуно юлгюлю ансамбли кесини 30-жыллыгын белгилерикди. Бу сабий ансамбль 1984 жылда кыурагъанды. Алай бир заманын ичинде анга Рафаил Кучмазово башчылык этип келеди. 1986 жылда «Дети гор» республикада сабий тепсеу коллективлени араларында биринчи болуп, юлгюлю ансамбль деген ата тийишли болгъанды. Иракда, Польшада, Германияда бардырылгъан халкъла аралы фестивалыны лауреатыды. Алагъа Турцияда, Болгарияда, Румынияда да бек жарыкъ тюбейдиле эм намыс-сый да береди.

Коллективде 6-дан башлап 17-жылкыларына дерти тепсейдиле. Биринчи келген сабийлеге

малкыар, къабарты эмда Шимал Кавказда жашагъан башха

халкъланы миллет тепсеулерини энчиликлерине юйретедиле.

Бизни корр.

Жарсыу

Токъ болмагъан жокъму болсун?

Шёндюю дуняда жаш адамлагъа аягъы юслерине турургъа бек кыйынды. Бийик билим алса да, ишлерге жер табалмайдыла. Тапханланы асламысына уа жууукъла-тенгле болушайдыла. Быллай болумну хатасы баямды: бир-бир жаш адамла терен билимни угъай, жаланда дипломну излейди. Кыйынды алагъа жашауда жерлерин тапхан.

«Ала, иште тынгылы тохташп, башларын кечиндирип башлагъынчы, юйор кыруаргъа базынмайдыла. «Мени ашума-суумма, юсюме башыма да атам-анам къарайды, къалай ёсдюрюкме сабийлени? Болаллыкъ туююлме юй-кюн», - деп ачыкъ айтхан жашла, къызла да аз туююлдюле. Алай абаданларыбыз а Азияда окъуна таулу тойла къыстау барып турганларын эсгерди. Атын айтыргъа суймеген бир респондентибиз быллай айтханды: «Азияда халкъ бирча жарлы эди. Бусагъатда уа жарлыла да, байла да бардыла. Къолайсыз юйорледен жаш адамланы не тойгъа, не бернеге жокъду ахчалары. «Халкъны аузуна тышмейик, хапарлыкъ болмасын башыбыз», - деп тынчыкъ олтурадыла».

Башха ушакъ нёгерибиз а чеченилени саны уруш жыллада окъуна азаймагъанын эсгергенди: аланы акъсакъ-аллары бернени жокъ этерге оуо этгенден сора юйлерин, мюклерин тас этгенле окъуна чырмаусуз юйорле кырагъан эдиле. Жарсыуа, бизде кырыусуз жашагъанланы юслеринден сагъыш этиу хазна эсленмейди.

«Къоншу халкълагъа къарасакъ, аланы жаш адамла жыйырма жылларында юйленгенлерин кёребиз. Бизе уа? Отуз-кыркъ жылларында. Ол кечди, - дейди Халимат Р. - Къоншулада эки тёлю туугъанда, бизде бири тууады. Дагъыда бир палах: кёп сабийли юйорле шёндю хазна жокъдула. Юч-тёрт сабий болгъан окъуна азды».

Ахча хорлагъан

дуня

«Юйор жашаулары кыруаргъан жаш адамларыбыз быллай кёп нек болгъанды?»

- деген соруубузгъа жууап бере, респондентлерибиз кеслерини, жууукъларыны-тенглерини юслеринден айта эдиле. Ол хапарлада ачыкъ болгъанды: ахча хорлагъан дуняда насыпсыз кёп болады.

«...Мени ючге айланган эгечими тою бюгюнча эсимдеди. Беш жыл бир кюнча озады, жашчыкъ да тууады жаш юйорге. Киеу аз-аз бизнес юла кюреше башлайды да, танышлары кёп болады. Кюнлени биринде эгечим столда, къагъытла жыя туруп, эри бла айырылгъан къагъытны кёрюп ктойгъанды. Араларында уа бир туююш окъуна болмагъан эди. Жашчыгын да алып, юйоне кетгенди.

Жууукъ заманда эри бир бай кызы алады. Кызы бла бирге къолуна уллу саугъа тыюгенди: жангы бизнесден бла машинадан ачыкыла. Эгечим а, жашчыгын да алып, ол тойгъа баргъанды, къыз анга жууукъ жете эди. Жашчыгъа, атасын кёргенлей: «Папа!» - деп, аякларына чулганып къалгъанды... Ахчады шёндю неден да багъалы. Бизни киеу юбюз да, ахчагъа татлыкъсынып, жашчыгын насыпсыз этгенди. Эсине да алмайды баласын, бек къуанып айланады».

«...Той этер ючюн кёп ахча керекди. Тамата къызымы эрге бергенде, кредит алама. Бир жылдан а экинчи къызы оуо этгенден сора юйлерин, мюклерин тас этгенле окъуна чырмаусуз юйорле кырагъан эдиле. Жарсыуа, бизде кырыусуз жашагъанланы юслеринден сагъыш этиу хазна эсленмейди.

«Къоншу халкълагъа къарасакъ, аланы жаш адамла жыйырма жылларында юйленгенлерин кёребиз. Бизе уа? Отуз-кыркъ жылларында. Ол кечди, - дейди Халимат Р. - Къоншулада эки тёлю туугъанда, бизде бири тууады. Дагъыда бир палах: кёп сабийли юйорле шёндю хазна жокъдула. Юч-тёрт сабий болгъан окъуна азды».

«...Мени къызым а бир бай юйге тыюген эди. Къайыналары бернебизге бюсюремеген эдиле. Аз да сёз чыкыгъанлай, къызыма: «Сен, факъыра, аузунгъа къыс!» - «Кесингиз къаллай юйден чыкыгъанын эсингиз тут!» - деп тургъандыла. Сыныкълыкыны кётюралмай, айырылгъанды эринден...»

«...Мен жашымы кесим ёсдюргенме. Юйюбюз жокъду, иесине хакъ тёлеп, фатарда жашайбыз. Келин алгъанымда, анасына иги саугъа этерге кюрешген эдим, алай аланы жанындан биреу саугъамы хыликъа этген эди. Жюрегим бек къыйналгъанды ол за-

манда. Биз бир бирибизни болумбузну ангыларгъа нек суймейбиз? Мен а жарлылыгъымы къадарымдан тилепми алгъанма?...»

Керекмиди берне?

Бир алтмышжыллыкъ тишириу: «Жашагъан ёмюрюмде жаланда бир кере кёргенме ары-бери саугъала ташыу болмагъан той. Жашны, къызыны жанындан да ата-анала, бирлешип, сабийлерине фатар алгъандыла. Мен анга бек бюсюреген эдим».

Бернени, къалымны шёндюю жашауагъа келишмеген тёрелеге санагъанла окъуна оюмларын ачыкъ айтыргъа суймейдиле. Къыйналасала да, кредитле алса да, башхалача болургъа кюрешедиле. Алай кредит алыргъа къоркъгъанла да бардыла. Аланы юслеринден жамаут сагъыш этерге керекди. Юйдегили болургъа эркинлик байлагъа да, жарлылагъа да бир кибик бериледи закон бла. Биреу эки-юч тенги бла олтуруп, аны тойгъа санай эсе, аны сёзюн этерге керек туююлду. Ол насыплы болуп къалыргъа да болур. Кёп ахча къоратылгъан тойладан сора да бир-бирле, жыл да жашамай, айырыладыла...

Аллай айырылуланы баш ауруулары кёп болады. Саугъаланган бриллиантла, машинала арта къайтарыладыла. Кёп жыл созулгъан сюдле къатынны, кишини да нерваларын кыруадыла. Бу затлары эслеген, оюмлагъан жаш адамларыбыз, юйор кыруар туруп, контракт этедиле, айырылгъанда кимге не зат жетеригин анда жазадыла.

Ким не зат излейди?

Юйор кыруар туруп, бирле быллыкъ излейдиле, башхала уа кеслерине «тийшли» туюкым табаргъа куюседиле. Суймеклики сагъынганла уа аздан-аз. Алай экеулен бирге насыплы жашар ючюн эм алгъа суймеклик керекди. Суймеклик болса, ала тынчынч мюлк да жырыкыдыла, юй-кюн да боллукъдула.

БАЙСЫЛАНЫ Марзият.

ДЗЮДО

Россейни биринчилигинден - эки майдал

Екатеринбургда дзюдодан Россейни биринчилиги ётгенди. Турнирде тишириулары арасында жерлешибиз Ай-дана Нагорова болмагъанча аламан тубешиуле бардыргъанды. Бурунгу жыл ол къыралны юниорларны арасында бардырылгъан биринчиликде эмда былтыр Европаны жаш тёлю чемпионатында да доммакъ майдалла кытхан эди. Бу жол а дзюдочуну «алтыннга» тийшли болгъа-

ны анга спорт жолунда уллу атламды.

Эришюмде экинчи жерлешибиз Залимхан Хурсинов да ючюнчю жерге чыкыгъанды. Гитче финалда жаш Сослан Икоев бла тутушханында, «вазари» этип хорлайды эм аны бла доммакъ майдалгъа тийишли болады.

Светлана ГАУНОВА.
КъМР-ни Спорт министерствосуну пресс-службасы.

КАРАТЕ

Мырза-Бекни «доммагъы»

Саратовда каратеден Россейни кубогу ётгенди. Анда тырныауузуу жаш Тебуланы Мырза-Бек, 67 килограммда эрше, беш сермеш бардырып, аланы тёртсюнде хорлагъанды. Алай бла ол доммакъ майдал кюллу болгъанды эм жууукъ кезиде Европаны чемпионатына ха-

зырлагъан сборлагъа къатышырыкъды. Къыралны жыйымдыкъ командасыны санына ким кирлиги анда белгили боллукъду.

Мырза-Бек тренерле Евгений Могиловецде бла Руслан Нахушевде жаруа этеди.

ТЕМИРЛАНЫ Анатолий.

Команда зачётда - алчыла

Минеральные Воды шахарда ашихара-каратеден СКФО-ну биринчилиги бардырылгъанды. Эришюлеге жети региондан тёрт тюрлю ауурлукъда 200-ге жууукъ жаш спортчу къатышхандыла, ол санда Къабарты-Малкъарны жыйымдыкъ командасы да.

Турнирде алчы жерлеге чыкыгъанла каратени ашихара бла кёкусинкай тюрлюсюнде Россейни биринчилигине къатышыргъа сайлангандыла.

Бу жол бизни республикадан биринчи жерлеге эм саугъалагъа да 26 адам тийишли болгъандыла. Жерлешлерибизни ахшы жетишимлери аланы команда зачётда биринчи жерге чыгаргъанды.

Финал сермешледе Владимир Ледовский, Темиркан Тхалиджоков, Анатолий Диденко эм Олег Бердиев хорлагъандыла. Токълунаны Осман, Насыплыны Мухтар, Мамед Джинчарадзе, Ахкёбекланы Аражап эм Салим Бишенов экинчи болгъандыла. Апажов Ислам, Абдул-Мунир Ахмад, Кантемир Блянинов, Алим Бишенов эмда Михаил Диденко ючюнчю жерле бла саугъалангандыла.

Жашла тренерле Шахмырзаланы Шахмырзада, Насыплыны Тахирде, Мурат Сабакиевде, Амур Кармоковда, Теймураз Кетоевде эм Зураб Джинчарадзеде жаруа этедиле.

КУРДАНЛАНЫ Сулемен.

АУУР АТЛЕТИКА

Юч призёр да бизни республикадан

Старый Оскол шахарда ауур атлетикадан 18 жыллары толмагъанланы араларында Россейни биринчилиги бардырылгъанды. Анда юч алчы жерни республиканы спорт школларыны келечилери алгъандыла.

50 килограмм ауурлукъ категорияда эришген жанхотиячы Аслан Каскулов экинчи жер ючюн Татарстанны келечиси бла бир ауурлукъну алгъан эди. Алай Асланны кеси ау-

урлугъу бир кесек аслам болгъаны себепли, ол жаланда ючюнчю жерге чыкыгъанды. Дагъыда нартъкчалачы Сергей Лысенко (56 кг.) бла тырныауузуу атлет Георг Датиев (69 кг.) да призёрланы къауумуна киргендиле.

Жашла тренерле Маккаланы Махтиде, Муаед Шаовда, Михаил Шекемовда эм Чингиз Дакхильговда жаруа этедиле.

ТАЛАЛАНЫ Анатолий.

ЭКОНОМИКА БУЗУКЪЛУКЪ

Саугъагъа - 900 минг сом

«Прохладныйде теплоэнерго» акционер обществовну генеральный директоруна уголовный иш ачылгъанды. Аны юсюнден бизге КъМР-ни прокуратурасындан билдиргендиле.

Тинтиуледен ачыкъланганыча, предпритияны ахчасы жетишмегенине да къарамай, аны директору кесине, тамата бухгалтерге эмда инженерге айлыкъ хакъ бла бирге ахча саугъа да жаздыргъанды - 900

минг сом. Ол кесини оуоуу бла административ аппаратха иш хакъ тёлөу жаны бла журукълагъа бузукълукъ этип, предпритиягъа уллу къоранч салгъанды.

КъМР-ни прокуратуруна орунбасары Артур Махов экономика аманлыкъла жаны бла управленияны полициячылары бардыргъан тинтиулени КъМР-де МВД-ны Следствие управлениясына жибергенди: предпритияны таматасын

уголовный жууапха тартыуу юсюнден оуоуу чыгарыу ючюн. Быйыл 7-чи мартда акционер обществовну таматасын РФ-ни Уголовный кодексини 201-чи статьясыны 1-чи кесегине кёре кесини полномочияларын артыгъы бла хайырланганы ючюн терслерге оуоу этилгенди.

Уголовный иш къалай тинтиулени прокуратураны аппараты кесини къарауна алгъанды.

Бизни корр.

Энтга да тилибизни юсюнден

Санауларыбыз унутулуп нек барадыла?

Бюгонюкде таулуланы кёбюсю, бир бирлери бла сёлешкенде, тилибизге орус сёлени кытышдырып жаркымага тынлары бла бирге, санауларын да хайырыланадыла, аны бла ана тиллерин жарлы да, жарты да этгенлерини юсюнден аз да кыайгылары болмай. Ол затны биз асламысында жаш адамлада кёребиз, артык да шахарда, аны тийрелеринде жашаганлада.

Ол шарт кёллени кыайгы этдиреди. Алай неден да бек жарсыгхан а улайыган адамларыбызны арасында окыуна тилни кытыш этгенле, санауларыбызны билмегенле кёл болганларды. Бир бирибиз бла сёлешкенде, телевизор эм радио беруиледе да эшите-эшите турабыз, таулула тууган жылларын, кыулук этген заманларын сагынганда, сюрюнде турган жылларыбызны эсгергенде, кесиби тилибизде жүрюген санаулары угыай, орус санаулары хайырыланадыла. Сёз ючюн, бир минг тогуз жүз отуз бешинчи жылда тууганма дерни орунуна «одна тысяча девятьсот тридцать пятый год» тууганма, сорок первый годдан сорок восьмой годха дерни аскерде кыулук этгенме» деп...

Жашау-турмуш халларыбыз, экономикабыз бла байламлы санауларыбызны юслеринден айтханда да, болум алайды. Ачаны тергеюун этгенде да, санауларыбыз хазна жорюмейдиле. Ол а бирле, тап абаданларыбыз окыуна, орусча болмаса, тауча санай билмегенлеринденди деп, мен алай сунама. Юлгюге, он тюмен, жыйырма тюмен дегенча санаула неча сом болганын билмеген жашаулу адамлага тюбегенме. Тилибизни быр-нак этген аллай кёл тюрюю шартла бла шаггырей болганла менден сора да болурла. Ол а, бек алгга, биз анабызны сютю бла бирге алган тилибизни багъалай билмегенибизни, анга сансыз кыраганыбызны кёрюктен жарсыулу ишди. Бизни санауларыбыз орус тилде жүрюген санауладан кыйын тойолдоле айтырга, кемлик, жетишимсизлик этмейдиле бир, эки деп, миллионлагга, миллиардлагга дерни санаганда да. Алай эсе, жер башында кёл халкылары тиллери бла келишкен, бай да, огурлу да ана тилибизге былай сууук нек кыарыбыз?

ТЕКУЛАНЫ Жамал.
КьМР-ни сыйлы журналисти.

Биринчи кере

Ата-анала, бирге жыйылып, кенгешириктиле

Бюгон Нальчикде Сабийлени бла жаш адамлары чыгъармачылыкларыны республикалы кваласында окыучулары ата-аналарыны улуу жыйылыулары бардырылады. Анда Бир кырал экзаменни (ЕГЭ-ни) бардырыуу бла байламлы кёл соруулага жууапла иленириктиле эм берилдиклиде.

Былай иш Кыбарты-Малкьарда биринчи кере болады. Школну быыл

бошай турган жашланы бла кызыланы ата-аналары, КьМР-де ЕГЭ-ге хазырлануу эм аны бардырыуу жаны бла ишчи кыуумга кирген адамла бла тюбешип, ушакь этерикдиле. Сёз Бир кырал экзаменни бардырыууну, вузлага бла сузлагга кириуню жорукларыны юсюнден барлыкды. Аланы келечилери ата-аналаны сорууларына жууапла берликдиле.

Бизни корр.

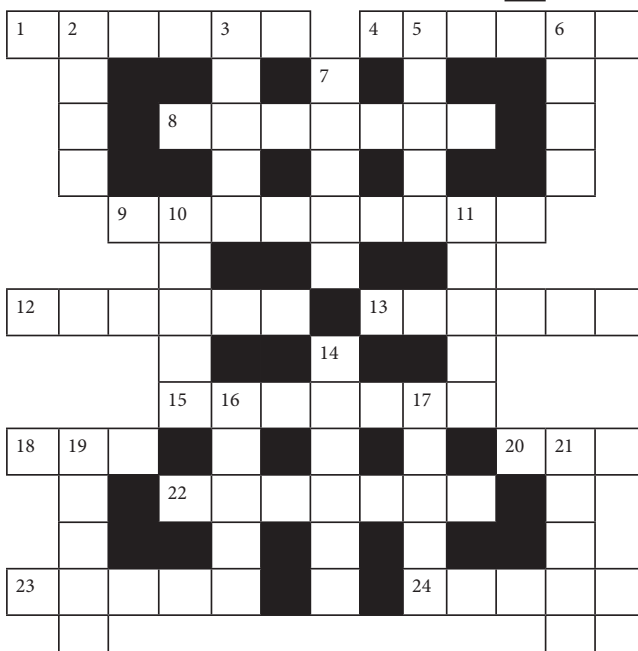
Билдирю

Байрамга хош келигиз!

«Басиана» банкетле залы (Нальчик ш., Профсоюзная ор., 222) республиканы жамуатын, бек алгга уа малкьар халкыны Жангырыууну кюню бла алгышлайды эмда бу дуняда не ахшылык бар эсе, да сизге тежейди. Миллетибизни ол кыуунчы кюнюне аталып, мында улуу байрам боллукьду. Ол 26-чы мартда 19 сагыатда башланырыкды. Анга хош келигиз,

бир да сокьуранырык туюлюсюз. Сизге деп сау ингирни Газаланы Алим, Тёп-пеланы Алим, Мусукаланы Руслан, Бийланы Аслан жырларыкдыла. Теп-сеулеге кыарарга суйгенле да аллай онг табарыкдыла, алагъа «ASSA-STILE» жаш кыуум усталыгын кёрнюэторюкдю. Сорлуклары болганла бу телефон номерге сёлешсинле: 89287241892.

Сёзбер

ЭНИНЕ: 1. Жарлыгга берилген зат. 4. Эркилик, азатлык. 8. Кылын кыумач. 9. Темир тартхан. 12. Огъары Малкьарда эски эл. 13. Аны бла юй баш жабадыла. 15. Кесек. 18. Байрамлада берилген саууга. 20. Эфендини кийими. 22. Айыу бала. 23. Тай. 24. Юй аллы.

ЁРЕСИНЕ: 2. Тиш. 3. Таууш (грамм.). 5. Ат. 6. Ёлгенге окулган дууа. 7. Бай деген сёзге антоним. 10. Бурулган чыбык. 11. Сют берген хайыуан. 14. Тукьум. 16. Тёртюнчю жылны кирген кюй. 17. Хораз. 19. Дин окыууну бир торлюсю. 21. Кюнледен бири.

Газети 39-чу номеринде басаланган сёзберни жууаплары.
ЭНИНЕ: 3. Кыргъа. 5. Кыалакь. 7. Салта. 8. Исламей. 10. Чырлама. 12. Кыудурет. 14. Кыоду. 15. Анди. 16. Учулан. 18. Нор. 19. Ант. 22. Жабалакь. 23. Хатлама. 25. Мант. 27. Алпын. 28. Ыран. 29. Окъа. 30. Тай. 31. Гинжи.
ЁРЕСИНЕ: 1. Ургъуй. 2. Намыс. 4. Атап. 6. Кыймакь. 7. Сыйрат. 9. Лаудан. 11. Аманат. 13. Утуру. 16. Уртам. 17. Налтек. 20. Кыасмакь. 21. Аминат. 24. Голпан. 26. Такьыя. 28. Ылаба.

Кыбарты-Малкьар Республиканы Басма эм асламлы коммуникацияла жаны бла кырал комитети, КьМР-ни Журналистлерини союзу, «Кыбарты-Малкьар» ВТК» кырал казна учрежденианы, «Кыбарты-Малкьар» ГТРК» федеральний кырал казна учрежденианы филиалыны, «Нальчик» ОРТК-ны, «Кабардино-Балкарская правда», «Адыгь псалъа», «Заман», «Советская молодежь», «Горанка» республикалы газетлени эмда «КЦО СМИ КБР» кырал казна учрежденианы коллективлери «Кыбарты-Малкьар» РИА-ны корреспонденти ПЕЧЕНОВА Любовь Михайловнаны дуниядан замансыз кетгенине бушуу этип, аны ахуларына, жууукларына кыайгы сёз береди.

Кыбарты-Малкьар Республиканы Культура министерствосу КьМР-ни халкь артисткасы БЕСЧОКОВА Майя Мусарбиевичнага эмда КьМР-ни Лескен районуну культура бёлмуною таматасы ЗИХОВА Марита Мусарбиевичнага аналары БЕСЧОКОВА Аниуара Болатовна ёлгени бла байламлы бушуу этип, кыайгы сёз береди.

Ыйыкыгга гороскоп

17-чи мартдан 23-чю мартха дери

Кьочхарла.

Ыйыкны ол конлеринде болумну тюрлендирге керешмегиз. Тюрлендирмей онг жокь эсе, хар затны эсеплеги, тергеги, тюрлендирууну андан сора этигиз. Ма ол заманда жетериксиз этген муратыгыгга.

Андан сора эттен ишигиз махтанчыра боллукьду. Солуу конледе сизге кьонакка келликдиле.

Танала.

Ишни тамам этерге жараулу ыйыкды, артыкда коллегаларыгыз эм партнёрларыгыз бла келишип ишлесегиз. Орта эм байрым конле мапаналы ишлени юслеринден онуу этерге жараулу конледиле. Солуу конледе тенглеригиз эм шүёлларыгыз бла бирге олтуруп, бир бирге ариу сёлзе айтхан да бек игиди.

Эгиле.

Ыйыкны ол жарымы жетишимли боллукьду, ол кезиуде сиз алгын кыыйл алырга базынмаган ишлени кыыйналмай тамам аталыксыз. Ыйыкны ахырында уа ишигиз бек кыйын боллукьду. Солуу конледе юйюрююз бла болуугуз.

Айырычабакыла.

Ангыламанча жетишимли ыйык боллукьду, бек кыйын борчланы да женгил тамам эте барлыксыз. Орта эм байрым конледе не тюрюю ишде да кыатыгыздыгыланы сейрге квалдырып ишлериксиз. Ол а ахырында сизни эттен муратыгыгга жетдирликди. Аллах онг берсин. Солуу конледе жууукларыгызны унутмагыз.

Асланла.

Баш эм геюурге конле тюбешиулеге эм сёлешулеге жараулу конледиле. Орта эм байрым конледе атлары айтылган адамла бла тюбешириксиз, ол тюбешиу жашауугузну иги жанына тюрлендирге боллукьду. Байрым эм солуу конледе ишде болган чурумлары кетериге эм юйюпозде болумну тапландырырга керешип, ауара боллукьсуз.

Кызыла.

Кыатыш-кыаралы ыйыкды. Низамлыгыз окыуна болушмаз дерчады ол болумда. Алай эсе да, жорекни жапсарчыра хапар да келликди. Геюурге, орта эм солуу конле жетишимли конле боллукьдула - ол конледе кёрлюксюз жаны ишге салгын ырыксыгыз да, заманыгыз да бош кетмегенлерин, ала иги фойда келтиргенлерин.

Базманла.

Ыйык жетишимли боллукьду, артыкда этиле турган ишлени тамаларга ансы, жангы ишлени башларга - угыай. Бек тири боллукьсуз, эсеплей да биликсий этилген ишни. Байрым эм солуу конледе уа этген планларыгызны юслеринден жууукларыгыгга эм шүёлларыгыгга да айтыгыз - болушукьда да этерле, сёз бла да кёллендирле.

Акьрапла.

Баш эм геюурге конледе эс жыйып кыараныз тегерекге-башха. Орта эм байрым конледе да жетишимлидиле, дерге боллукьду. Байрым конде чурумла боллукьдула, ким эсе да биреу кжашуу турлукьду. Бу кыйын ыйыкны ахырында солурга онг табарыксыз, андан сора да, жорегигизни кыуандырып саууга кыолу да боллукьсуз.

Садакчыла.

Иги ыйыкды. Ахча болумугуз да игиленирикти, иш бла байламлы проектлеригиз да сиз эттен план бла айнырыкдыла. Орта эм байрым конледе бир кесек сакь болуугуз. Солуу конлени шүёлларыгыз бла табийгьатча чыгып солугуз, аллай солуу бек керекди жорегигизни шошайтырга.

Текемююзле.

Бек иги ыйык боллукьду! Шёндо жылны ичинде боллукь жетишимлеригизни мурдорун салалыксыз, артыкда кыулукда алгга барыууну эм ахча кыолу болууну. Жууукларыгызны эттен планларыгыз бла шагырейлендиргиз. Эшпада, жууук кезиуде саууга кыолу боллукь болурсуз.

Суукыяла.

Ыйык ахча жаны бла жетишимли болурга ушайды, артыкда орта эм байрым конле. Ол кезиуде сакь да болуугуз, эсигизни жыйып, эсеплеп да ишлеги. Ишге кечкен озуп берилмегиз, саулугуугузга да эс буртугыз.

Чабакыла.

Ыйык чыгъармачылык бла кереширге, эттен планларыгызны жашауда бардырырга иги кезиуде. Аланы болушукьлары бла кыатыгыздыгыланы да кесигиз жанлы этериксиз, кыуандырыксыз. Геюурге конде законлагга, жоруклагга эм инструкцияла бойсунууну унутмагыз. Солуу конле (артыкда шабат кон) хар не жаны бла да жетишимли конле боллукьдула.

РЕЙД

Жууаплы ишге уллу кёллю болургъа жарамайды

Бу кюнледе КъМР-де МВД-ны Жолда жюрююню къоркъуусузлугъуну къырал инспекциясы Нальчикде эм район аралада «Автобус. Такси» деген ат бла рейд бардырганды.

Аны кезиунде жолда жюрююню жорукъларына 346 бузукълукъ этилгени ачыкъланганды. Аладан 136-сы автобусланы эм пассажир ГАЗельни водительлерини, 81 такси жюрютгенлени терсликлеринденди. Бек къоркъуулу шарт а, транспортларыны бузукълары болуп тургъанлай, жолгъа чыкъгъан водительден 30-су да къолгъа тышгениди. 58 водитель къоркъуусулукъну бел бауларын хайырланууну жорукъларына бузукълукъ этгенди. «Такси» деп законсуз чыракъла жандыргъанладан да 13 водитель терсленгенди. 12 адамгъа административ иш ачылганды.

Шахарлада, элдеде пас-

сажирле жюрююнде маршрут таксиле магъаналы жер алгъанлары себепли аланы къоркъуусулукъларыны, тюз ишлерини юслеринден теманы сюзюуге бююнлюкде власть органла айырып эс бурлады. Аны ючюндю 2014 жылны башындан бери да республикада «Къоркъуусуз маршрут» деген профилактика мадарланы бардыргъанлары.

КъМР-ни Къырал автоинспекциясыны бёлюмлерини энчи составлары, экишер къауумгъа юлешенип, полицияны башха службалары бла бирге шахарланы, субъектлени араларында пассажирле жюрютген автобусланы тинтгенди. Аны кезиунде

жолда жюрююню жорукъларына 1235 бузукълукъ этилгени ачыкъланганды. Техника болумлары осал болуп тургъанлай, 243 автобус жолгъа чыкъганды. Автомашиналарыны конструкцияларын эркинликсиз тюрендиргенлери ючюн РФ-ни Административ право низамгъа бузукълукъ этиуню кодексини 12,5-чи статьясыны 1-чи кесегине кёре, 37 административ иш ачылганды. Аладан сора да, автобусланы ичлеринде шинтиклени санын кёбейти, башха жерлеге орнатыу дегенча бузукълукъла этгенледен да кеплеге эсгертилгенди.

Битеу ол тюрю терсликлетипти, аладан къаллайлагъа РФ-ни Уголовный кодексини

327-чи статьясына тийшлиликде кимле жууапха тартыллыктары белгили болганды. Рейдни кезиунде ачыкъ-

ланган законсуз ишлери ючюн 18 къуллукъчу эм 2 предприятие административ жууапха тартылганды.

Мындан ары да пассажирле жюрююнде терс ишле болмаз ючюн, рейдле бардырылкъдыла, жолда жюрююню жорукъларына бузукълукъ этгенле жууапха тартылкъдыла.

КъМР-ни Къырал автоинспекциясы жамауат транспортда ишлеген водительлеге жолда жюрююню жорукъларына сакъ болурларын, бу жууаплы ишге уллу кёллю болгъанла кеслерини эм пассажирлени жанларына да къоркъуу салгъанларын эсгертеди.

Ирина ЕХЛАКОВА.

ЖАНДАУУРЛУКЪ

Сабийлеге жюрюк жылыу эм илляула

Россейни ФСИН-ни КъМР-де Управлениясыны аппаратыны къуллукъчулары Россейни Жууапха тартылгъанлары терсликлерине жолукъдурууну федеральный службасыны КъМР-де Управлениясыны федеральный казна учреждениясыны 5-чи колониясында ишлегенле бла бирге Нальчикде сабий юйге баргъандыла. Анга юйретиучюле, сабийле да бирча ыразы болгъандыла. Къонакъла уа келликлерини юсюнден алгъадан кишиге хапар айтмагъандыла. Нек десеги бу юйю эшиклери хар заманда ачыкъдыла келирге суйгенлеге. Юйретиучюле къонакъланы хар группагъа элтгенди. Ала мында сабийле бла ушак этерге, сёлеширге онг тапхандыла. Кеслери да къуру къоллары бла келмегенди. Сабийле аланы илляуларына, татлы ашарыкъларына,

тахта кёгетлерине къуангандыла.

Ол кюн сабийле къонакъладан кеп ариу сёзле эшитгенди. Тубешиу, ат башындан дегенча болмай, ариу, шухълукъ халда ётгенди.

-Биз берген саугъала, айхай да, юйюню от жагъасыны жылыуун алышындыраллыкъ туююлдюле. Алай туугъан кюнлеринден башлап, ата-анасыз къалгъан балалагъа бизни къайгырыуубуз, эркелетген сёлзерибиз керек эдиле, -дегенди ич службаны майору тамата инспектор Индира Каскулова.

Россейни ФСИН-ни КъМР-де Управлениясыны къуллукъчулары мындан арысында да республикада сабий юйлеге бара-бара турургъа айтадыла.

Россейни ФСИН-ни КъМР-де Управлениясыны пресс-службасы.

КЪЫШ ПАРАЛИМПИАДА

Оюнланы жабылыуларына къатышырыкъдыла

Къабарты- Малкъардан инвалидлени къаууму Сочиге XI-чи къыш Паралимпиада оюнланы къууанчлы жабылыуларына къатышыргъа чакътырылгандыла.

Чакътырылгъанлары санында Со-къурланы Битеуроссей обществосуну республикалы бёлюмюню члени, орус шашкаладан спортну кандидаты Улбашланы Халимат, Прохладный шахарны сакъатла жюрюген сабий спорт школну тренери Виктор Родин, садакъдан атыу бла юрешген тогузжыллыкъ Ахмед Кишев, Нальчик шахар округну инвалидлерини обществосуну председатели Хачим Шакануков, эркин тутушуудан сангыраулары арасында спортну устасы Зубер Гошюков эм КъМР-ни Спорт министерствосуну келечилери бардыла.

Былайда Халиматны юсюнден энчи айтыргъа тийишлиди. Ол шашкала бла он жылындан бери юрешеди. Кеп

тюрю Халкъла аралы эм Битеуроссей турнирледе алчы жерлеге чыкъганды. Саугъаларын санасагъ а, жангыз алтын майдаллары окуна оннга жетди. Дипломлары бла грамоталары да отуздан артыкъдыла. Былтыр ол Сочиге Спортну Халкъла аралы фестивалында чемпион атха тийишли болганды. Халимат кеси айтыханга кёре, ол анга бек багъалды.

Быйыл а Халимат Магас шахарда Паралимпиаданы отуну эстафетасына да къатышханды.

- Оюнла да байламлы ишлеге къатышханым бла бек ётмеленеме. Адамгъа аллай онг жашауунда жангыз да бир кере бериле болур. Ол тенглики, саулыкълу жашау бардырууну байрамды, - дегенди ол.

Бизни корр

Баш редактор АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЛЕГИЯ:

КЪОНАКЪЛАНЫ Хасан
(баш редакторну орунбасары)

БЕШПАЙЛАНЫ Муталип
(баш редакторну орунбасары)

ТОКЪЛУЛАНЫ Борис
(жууаплы секретарь)

ТЕКУЛАНЫ Хауа (жамауат-политика бёлюмю таматасы)

ТЕЛЕФОНЛА:

Редакторну приёмный - 42-63-01. Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82. Жууаплы секретарь - 42-66-85. Секретариат - 40-93-62. Корректорла - 42-63-52.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къорулауу жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-июнда регистрация этилгенди.

Регистрация номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Басма эмда асламлы коммуникация жаны бла къырал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Тетраграф» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Номерге графикте кёре

19.00 сагъатда къол салынады.

20.00 сагъатда къол салынганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:

Османланы Хыйса - дежурный редактор;
Кетенчиланы Зульфия - жууаплы секретарьны орунбасары;
Зезаланы Лида (1,2,3,8-чи бетле),
Бийчекчуланы Жаннета (4,5,6,7-чи бетле) - корректорла.

Тиражы 2640 экз. Заказ № 494

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар,
Ленин атлы проспект, 5
электронный почтасы:
elbor_50@mail.ru